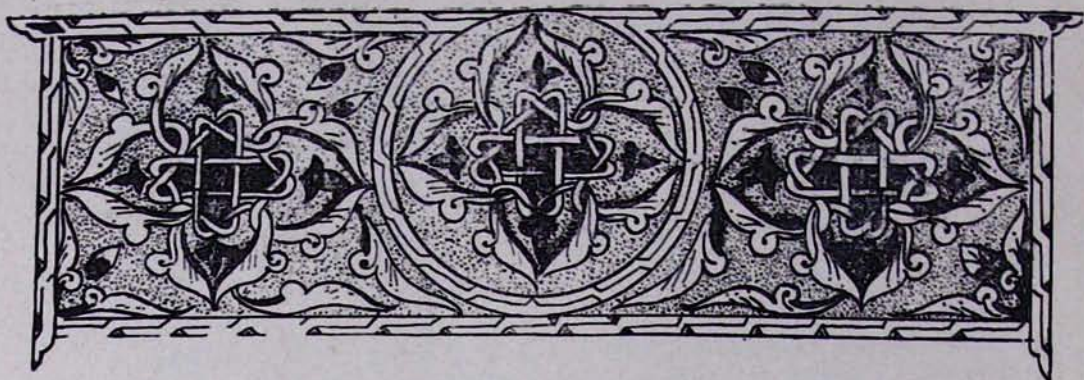

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ՝ ԱՐՏԱՍԱՆՎԱԾ
ԽՐԻՄՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ԱՂԲՅՈՒՐ-ՀՈՒԾԱՐՁԱՆԻ
ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ
(12 հոկտեմբերի 1982 թ.)

«Հայ՝ մարդ, հիշիր դու միշտ երկաթ ջերեփը Հայրիկի»:

Մեզ համար հոգեկան անհուն մխիթարություն է այս պահին ողջունել ու օրհնել լուսաբնակ Հայրապետ Սկրտիչ Խրիմյան Հայրիկի հիշատակին նվիրված աղբյուր-հուշարձանը, կառուցված Սուրբ Էջմիածնի հողամասի վրա, ոչ հեռու նրա շիրիմից, արդյամբ Մայր Աթոռին բարերար տիար Միրան Բուխանյանի, հարապատ զավակ Վասպուրական աշխարհի:

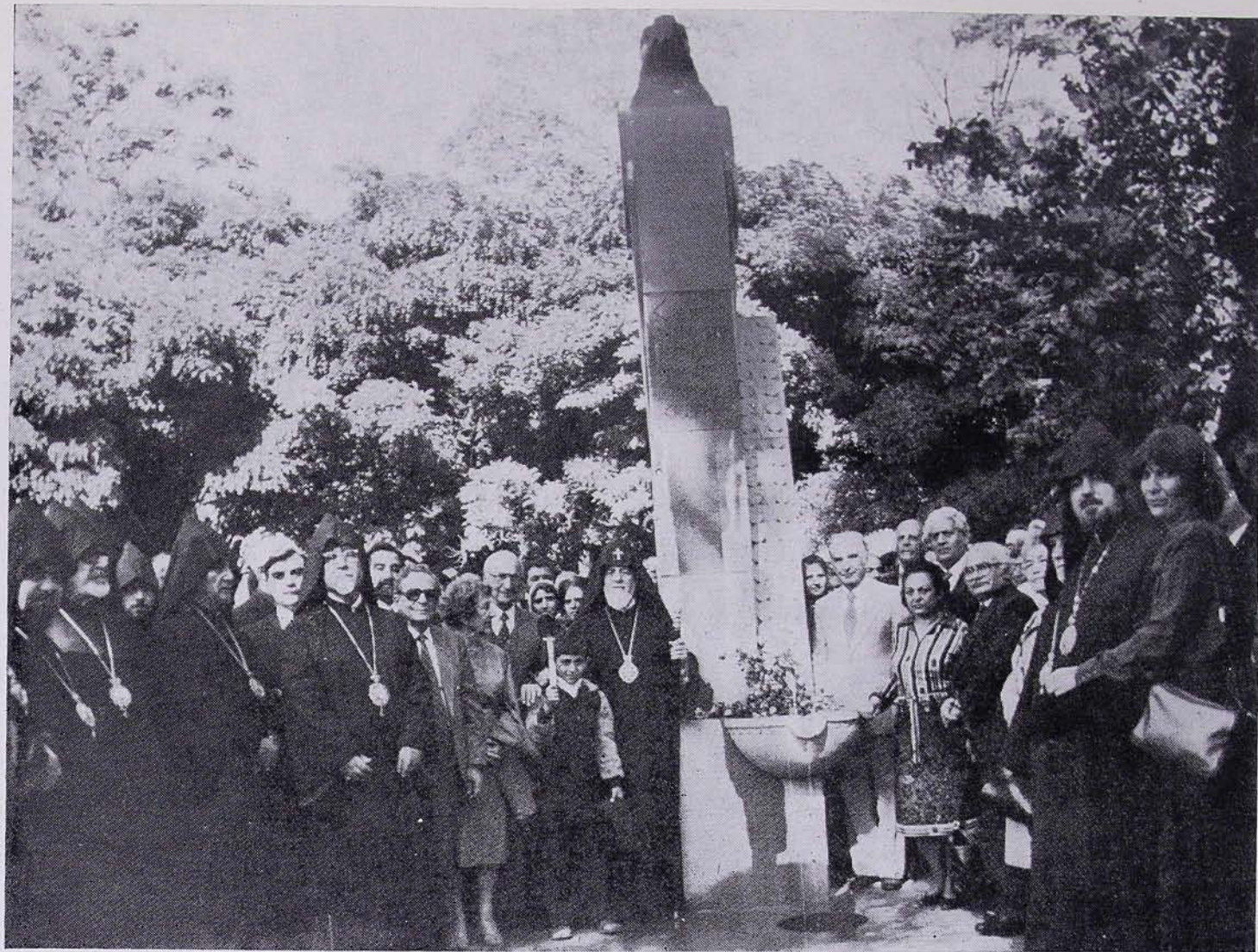
Խրիմյան Հայրիկը, կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, հոգևոր դաստիարակ հայրենի հողը մշակող խոնարհ ժողովրդի, մարգարեաշունչ «նվագող վշտից հայրենեաց», բանաստեղծ և վարպետ կենդանի խոսքի, մարտի հրավեր կարդացող ռահվիրա ի խնդիր հայոց ապատագրության, վաղուց ի վեր պաշտամունքի առարկա է դարձել համայն հայության:

Հայ ապատագրական շարժման արյունոտ ճանապարհի վրա, Խրիմյան Հայրիկը իր ուրույն տեղն ունի, մանավանդ «երկաթե ջերեփ»-ի խորհուրդով:

Ընդհանուր ազգաց պատմության մեջ տասնևիններորդ դարը նկատվել է բռնակալ պետությունների, հատկապես Օսմանյան կայսրության լծից բազում ազգությունների ապատագրման դար: Այդ ճանապարհի վրա պատմական է 1878 թվականը, երբ ռուս-թուրքական պատերազմից հետո, Բեռլինում վեհաժողով էր գումարվում, որոշելու համար բախտը Օսմանյան կայսրության լծի տակ հեծող մի քանի ազատատենչ ազգությունների:

Այդ օրերին հայերը ևս Բեռլին ուղարկեցին իրենց պատմիրակներին, որպեսզի վեհաժողովին ներկայացնեն հայոց արդար դատը: Պատմիրակությունը գլխավորում էր Սկրտիչ Խրիմյան արքեպիսկոպոսը:

Պատմիրակության մեկնումի պահին հարց տվեցին Խրիմյան Հայրիկին, թե ի՞նչ լեզվով պիտի խոսի Բեռլինում, քանի որ, բացի հայերենից, նա այլ լեզու չգիտեր: Խրիմյան Հայրիկը պատասխանեց. «Ես պիտի գնամ Բեռլին, պիտի ներկայանամ վեհաժողովին ու պիտի արտասվեմ»: Նա հավատում էր, թե իր արտասուքով պիտի շարժեր խիղճը աշխարհի մեծամեծներին:

ԽՐԻՄՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾ ԱՂԲՅՈՒՐ-ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ԲԱՅՈՒՄԸ

Եվ Խրիմյան Հայրիկը գնաց Բեռլին ու արտասվեց, սակայն մեծամեծների խիղճը չջարժվեց: Վերադարձին, հայոց դարավոր վշտի նվագող Հայրիկը, իր առաքելության մասին պատմեց հետևյալը. «Ժողովուրդ հայոց, Բեռլին գնացինք, ներկայացանք վեհաժողովին ու տեսանք, որ ժողովի մեջտեղում դրված էր մի մեծ կաթսա՝ մեջը լիքը հարիսա: Բոլոր ազգերը իրենց ձեռքերում երկաթե շերեփներ բռնած՝ իրենց բաժին հարիսան էին վերցնում: Մենք հայերս էլ մեր շերեփը մտցրեցինք հարիսայի մեջ, սակայն այն պոկվեց մեր ձեռքից ու հավեց կաթսայի մեջ: Մեր շերեփը թղթից էր»:

Հայ ազգը այդ օրվանից մանավանդ, հասկացավ երկաթե շերեփի պատմության իմաստը: Հետագա պատմական դեպքերը, հայերի հերոսական մարտնչություններն ու խարխափումները այլ բան չէին, եթե ոչ որոնումը մի երկաթյա փրկարար շերեփի, որ մի հուժկու հարվածով կարողանար փոխել սև ճակատագիրը հայ ազգի:

Եվ բավում հուսախաբություններից ու ողբերգություններից հետո, պատմական հեղաշրջումների գրեթե անսպասելի դասավորումով, վերջապես հնչեց փրկության ժամը հայոց, երբ մեր ժողովուրդը ձեռք բերեց երկաթյա իր շերեփը, իր քաջ որդիների սուրբ արյունով, Սարգսրապատի ճակատամարտում և նորաստեղծ հայկական պետության վերջնական ամրապնդումով 1920 թվի աշնանը:

Այո՛, պատմական իրողություն է, որ Սարգսրապատի հաղթանակը և 1920-ին ռուսաց կորքի հարվածը մեր դարավոր թշնամուն, հանդիսացավ մեր ժողովրդի այն երկաթյա շերեփը, որով նա ձեռք բերեց իր պետական անվտանգությունը և իր կյանքի ծաղկումը, որով թռիչք առավ մշակույթ ստեղծող իր ազգային հանճարը:

Ահա խորհուրդը երկաթյա շերեփի մեր օրերում: Ահա իմաստը այս հուշարձանի, մանավանդ այս տարի, երբ տոնախմբվում է վաթսուամյակը Խորհրդային Միության ազգային հանրապետությունների համադաշնակցության կազմավորման, որի լիիրավ անդամն է նաև Հայաստանի Հանրապետությունը:

Խրիմյան Հայրիկը այսօր մեզ պատգամում է՝ հայե՛ր, պի՛նդ բռնեցե՛ք ձեր ձեռքի երկաթյա շերեփը, հաստա՛տ մնացե՛ք այն վեմի վրա, ուր կանգնած եք այսօր, վա՛յ այն ազգին, որ իր հույսը դնում է հեռավոր մեծամեծների խղճի վրա:

Մենք վստահ ենք, թե այսպես պիտի խոսեր ինքը՝ Խրիմյան Հայրիկ, եթե այսօր մեր մեջ գտնվեր: Բայց նա մեր մեջ է այսօր և մեր մեջ պիտի մնա միշտ և ցույց պիտի տա նաև հետագա սերունդներին ճանապարհը երկաթե շերեփի, որով միայն մեր ժողովուրդը պիտի կարողանա պաշտպանել ու պահպանել իր հայրենի արդի պետությունը և այդ վեմի վրա հաստատ ու ամուր կանգնած, պիտի կարողանա իրականացնել բոլոր իր արդար երապանքները:

Նա պատգամում է նաև՝ «Ես կթողում ձեզ մեր հայրենի ժառանգությունս, դաշտեր ու հողեր...»:

Թե մեռնիմ, երթամ գերեզման, և այլևա չկարեմ խոսիլ ձեզ հետ կենդանի բարբառով ու գրով, ահա կթողում ձեզ գիրս իբրև մշտախոս կտակ ու հիշատակ, որուն միակ նպատակն է, որ հայն իր հայրենատուր հողեն չբաժնվի:

Այսպես, Թոռնիկ, հողն պետք է կենաց և մահու օր, սորա համար Պապիկն զքեզ հողին հետ կապեց ու պսակեց, որ պինդ գրկես փողոն, չթողուս որ ուրիշներ ձեռքեդ հափշտակեն, դու անհող մնաս»:

«Յիջեցէք վառաշնորոս ձեր որ խօսեցան ձեզ զբանն Աստուծոյ. հայեցեալք յելս գնացից նոցա, նմանողք եղերուք հաւատոցն» (Եբր. ԺԳ 7): Ամեն: